

Wycieczka po wielokulturowym aleksandrowie

W najbliższą niedzielę, 11 sierpnia, o godz. 16.30, Partnerstwo Na Rzecz Aleksandrowa Łódzkiego zaprasza na wycieczkę z Andrzejem Kuropatwą "po wielokulturowym Aleksandrowie". Wydarzenie towarzyszy Wędrownemu Festiwalowi Filharmonii Łódzkiej KOLORY POLSKI.

Zbiórka: przy pomniku Rafała Bratoszewskiego

Wielokulturowy Aleksandrów

Osada miejska powstała na początku XIX wieku (ok. 1816 roku), a jej założycielem był Rafał Bratoszewski herbu Sulima, który ufundował także miejscową parafię katolicką pw. św. Rafała Archanioła. W 1820 r. Rajmund Rembieliński nazwał Aleksandrów Łódzki „jednym z lepszych w Polsce miasteczek”. Twórcą planu urbanistycznego nowej osady był Austriak Bernard Schuttenbach. Bratoszewski nadał swemu miasteczku nazwę ku czci ówczesnie panującego cesarza Rosji i tytularnego króla Polski - Aleksandra I, co pomogło w uzyskaniu dla niego w 1822 r. praw miejskich. Po śmierci Bratoszewskiego w 1824 r. właścicielami miasta została rodzina Kossowskich herbu Dołęga. Po 1832 r. miasteczko zaczęło gospodarczo podupadać, nie wytrzymując konkurencji sąsiednich ośrodków włókienniczych - Łodzi, Zgierza i Pabianic.

Pod koniec XIX i w początkach XX wieku powstały w Aleksandrowie Łódzkim liczne zakłady dziewiarskie, przez co uznawany jest za kolebkę polskiego przemysłu pończoszniczego i przezywany przez mieszkańców „Skarpetkowem”. Branża ta dominuje w mieście do dziś. W 1910 r. Aleksandrów Łódzki uzyskał elektryczne połączenie tramwajowe z Łodzią, zlikwidowane po 1991 r. Do dawnych wagonów tramwajowych typu Herbrand nawiązuje nazwa nowej restauracji, zdobiącej od 2008 r. centrum Aleksandrowa Łódzkiego.

Od chwili powstania aż do 1939 r. Aleksandrów Łódzki był miastem trójnarodowym i trójwyznaniowym. Zamieszkiwali tu potomkowie niemieckich tkaczy, wyznania ewangelickiego, żydowscy kupcy i sklepikarze wyznający judaizm oraz polscy robotnicy i rzemieślnicy wyznania katolickiego. Najliczniejszą i najbogatszą grupą etniczną aż do 1945 r. byli tu Niemcy. Dla Żydów Aleksandrów Łódzki był ważnym ośrodkiem religijnym - siedzibą cadyków chasydzkich z dynastii Danzigierów.

W 1870 r. decyzją władz rosyjskich Aleksandrów Łódzki utracił prawa miejskie. Przywrócone zostały one przez władze polskie w 1924 roku. W czasie okupacji niemieckiej znalazł się na ziemiach wcielonych do III Rzeszy w Kraju Warty, otrzymując najpierw nazwę Alexanderhof (1939), a później Wirkheim (1943)[5]. Niemcy zamknęli polskie szkoły, zdelegalizowali stowarzyszenia, zburzyli pomniki i represjonowali Polaków. Cała ludność żydowska miasteczka została już w grudniu 1939 r. wysiedlona, a następnie wymordowana. Po wojnie - w latach 1945-1948 - wysiedlono za Odrę prawie całą niemiecką społeczność Aleksandrowa Łódzkiego, dochodziło przy tym do różnych represji i nadużyć ze strony komunistycznych władz i milicji. Aleksandrów Łódzki stracił swój dawny trójnarodowy charakter.

Elżbieta Grochulska